

แนวปฏิบัติในการจับหรือค้น

การจับ

เนื่องจากบุคคลย่อมมีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายเท่าเทียมกัน การใช้มาตรการบังคับในทางอาญาของเจ้าพนักงานรัฐ ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการจับกุม ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรง ต่อเนื้อตัวร่างกายและสิทธิเสรีภาพ ของผู้ถูกจับโดยตรง

มาตรา ๒๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติไว้ให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๘ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล นั้นไม่ได้ เว้นแต่

(๑) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐

(๒) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(๓) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา ๖๖ (๒) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ความผิด

(๔) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา ๑๑๗ มาตรา ๗๙ ราชฎการจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา ๘๒ หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิด ซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ด้วย

สำหรับการจับนั้นเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดอย่างหนึ่ง การจับนั้น ก่อให้เกิดอำนาจในการควบคุมผู้ถูกจับ และผู้จับมีอำนาจค้นตัวผู้ถูกจับและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ อีกประการหนึ่งนั้น เมื่อมีการจับเกิดขึ้นกฎหมายยังห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับหนีเท่านั้น

การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การจับโดยมีหมายจับของศาล

๒. การจับโดยไม่มีหมายจับของศาล

วิธีการจับโดยมีหมายจับของศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ นั้น วางหลักไว้ว่า ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราชฎการซึ่งทำการจับ ต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

มาตรา ๗ หมายถึงให้ ได้ทั่วราชอาณาจักร

การจัดการตามหมายจับนั้นจะจัดการตามเอกสารหรือหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ก็ได้

(๑) สำเนาหมายจับรับรองว่าถูกต้องแล้ว

(๒) โทรเลขแจ้งว่าได้หมายแล้ว

(๓) สำเนาหมายที่ส่งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

การจัดการตาม (๒) และ (๓) ให้ส่งหมายหรือสำเนากันรับรองแล้วไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมาย โดยพลัน

ในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือราชกรเป็นผู้นจับตามหมายจับของศาล เจ้าพนักงานตำรวจจับต้องแสดงหมายจับต่อผู้ถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ ทผู้จะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงกร จับกุม สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความ ไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับ นั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลพึงจะถูกจับขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับ อำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

วิธีการจับโดยไม่มีหมายจับของศาล

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถจับบุคคลได้โดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล

(๑) ถ้าบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใด แทนจะไม่มีผลเลยที่เราได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ ดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐ อย่างไม่ก็ ความผิด อาญาตั้ง ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ให้อธิบายความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

- เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

- เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทนจะทันที่ทันใด หลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิด เหตุนั้น

และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

(๒) เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นนั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือ ทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำ ความผิด การออก หมายจับบุคคลนั้นได้

(๓) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา ๖๖ (๒) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้

(๔) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว มาตรา ๑๑๗ หรือถ้า บุคคลนั้น เจ้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖ (๒) ประกอบมาตรา ๘ (๑) กล่าวคือ

เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตาม มาตรา ๖๖ (๒) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจ ขอให้ศาล ออกหมายจับบุคคลนั้นได้ เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุ อันควร เชื่อว่าจะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอัน ควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้น จะหลบหนี

กรณีดังกล่าวเป็นข้อยกเว้น ตามมาตรา ๗๘ (๓) ซึ่งเป็นกรณีที่สามารจับโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของ ศาลได้

การปฏิบัติต่อผู้ถูกจับ

เมื่อพนักงานตำรวจหรือราชกร ได้ทำการจับบุคคลใดแล้ว ให้รีบนำผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของ พนักงาน สอบสวนโดยทันที มาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักเอาไว้ว่าเจ้า พนักงานหรือ ราชกรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตาม มาตรา ๘๓ โดยทันที และเมื่อถึงที่ นั้นแล้ว ให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวน ดังกล่าว เพื่อ ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหา และรายละเอียด เกี่ยวกับเหตุ แห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึก การจับแก่ผู้ ถูกจับนั้น

(๒) ในกรณีที่ราชกรเป็นผู้จับ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวบันทึกชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของ ผู้จับ อีกทั้งข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ และให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญเพื่อ ดำเนินการ แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบและแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบด้วยว่าผู้ถูกจับมี สิทธิที่จะ ไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของผู้ถูกจับอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่ง แจ้งให้ผู้ ถูกจับทราบถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗/๑ รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ ถูกจับ ไว้วางใจเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมได้ในโอกาสแรกเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของ พนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่ง หรือถ้ากรณีผู้ถูกจับร้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้แจ้ง ก็ให้ จัดการตามคำร้องขอนั้นโดยเร็ว และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้ ในการนี้มีให้เรียกค่าใช้จ่ายใด ๆ จากผู้ถูกจับ

กรณีผู้ถูกจับได้รับบาดเจ็บ ในกรณีที่จำเป็น เจ้าพนักงานหรือราชกรซึ่งทำการจับจะจัดการ พยาบาลผู้ถูก จับเสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรานี้ก็ได้

ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้น จับกุมหรือรับ มอบตัวผู้ถูกจับ ถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟัง เป็น พยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้ มี การแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๘๓ วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี

สิทธิของผู้ถูกจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑ วางหลักไว้ว่า ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูก ควบคุม หรือยังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูก จับกุม และสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรกและให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
- (๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา นั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

เจ้าพนักงานผู้จับมีสิทธิค้นตัวผู้ถูกจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ วางหลักไว้ว่า เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ การค้นนั้นจักต้องทำโดย สุภาพ ถ้าค้น ผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหา หรือแก่ ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ราษฎรสามารถจับผู้อื่นได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๙ วางหลักไว้ว่า ราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้น แต่จะเข้า อยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา ๘๒ หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีแนบท้าย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๘๒ (เจ้าพนักงานขอให้บุคคลใกล้เคียงช่วยจับ)

เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตาม หมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้นั้นช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขานั้นไม่ได้

บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งราษฎร มี อำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย ดังนี้

๑. ความผิดฐานประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล มาตรา ๙๗ และ ๙๙
๒. ความผิดฐานขบถภายในพระราชอาณาจักร มาตรา ๑๐๑ ถึง ๑๐๔
๓. ความผิดฐานขบถภายนอกพระราชอาณาจักร มาตรา ๑๐๕ ถึง ๑๑๑
๔. ความผิดฐานความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ มาตรา ๑๑๒
๕. ความผิดฐานทำอันตรายแก่ธง หรือเครื่องหมายของต่างประเทศ มาตรา ๑๑๕
๖. ความผิดฐานความผิดต่อเจ้าพนักงาน มาตรา ๑๑๙ ถึง ๑๒๒ และ ๑๒๗
๗. ความผิดฐานหลบหนีจากที่คุมขัง มาตรา ๑๖๓ ถึง ๑๖๖

๘. ความผิดฐานความผิดต่อศาสนา มาตรา ๑๗๒ และ ๑๗๓

๙. ความผิดฐานก่อการจลาจล มาตรา ๑๘๓ และ ๑๘๔

๑๐. ความผิดฐานกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน กระทำให้สาธารณชนปราศจากความ สะดวกในการไปมาและการส่งข่าวและของถึงกัน และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความ สุขสบาย มาตรา ๑๘๕ ถึง ๑๙๔, ๑๙๖, ๑๙๗ และ ๑๙๘

๑๑. ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา มาตรา ๒๐๒ ถึง ๒๐๕ และ ๒๑๐

๑๒. ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา มาตรา ๒๔๓ ถึง ๒๔๖

๑๓. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ชีวิต มาตรา ๒๔๙ ถึง ๒๕๑

๑๔. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย มาตรา ๒๕๕ ถึง ๒๕๗

๑๕. ความผิดฐานความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ มาตรา ๒๖๘, ๒๗๐ และ ๒๗๖

๑๖. ความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา ๒๘๘ ถึง ๒๕๖

๑๗. ความผิดฐานวิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และโจรสลัด มาตรา ๒๙๗ ถึง ๓๐๒

๑๘. ความผิดฐานกรรโชก มาตรา ๓๐๓

สถานที่ห้ามจับ

๑. ที่รโหฐาน

ความหมายของที่รโหฐาน

ที่รโหฐาน หมายความว่า ที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถาน ดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๑๓) และสาธารณสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ป.อาญา มาตรา ๑ (๓) การพิจารณาว่าสถานที่นั้นเป็นที่สาธารณสถานหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าถ้าสถานที่นั้น ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานที่นั้นก็เป็นสาธารณสถานไม่ใช่ที่รโหฐาน เพราะฉะนั้นที่รโหฐาน จึงหมายถึงสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

มาตรา ๘๑ ไม่ว่าจะมีความจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ทำตามบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

๒. ในพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง พระตำหนักฯ

มาตรา ๘๑/๑ ไม่ว่าจะมีความจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของ พระ รัชทายาทหรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป พระราชินีเวศน์ พระตำหนัก หรือในที่ซึ่ง พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ ประทับหรือ พำนัก เว้นแต่

(๑) นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย อนุญาตให้จับ และได้แจ้งเลขาธิการ พระราชวัง หรือสมุหราชองครักษ์รับทราบแล้ว

(๒) เจ้าพนักงานผู้ถวายหรือให้ความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้จับตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์ หรือตาม กฎหมาย กฎ หรือระเบียบเกี่ยวกับการให้ความปลอดภัย

การค้น

ความหมายของการค้น

การค้นเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เจ้าพนักงานได้กระทำตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ อันที่จะทำให้การสืบสวนสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง การพิจารณาและการบังคับให้เป็นไป ตามคำพิพากษาของศาล ให้บังเกิดผลสมความมุ่งหมาย เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล เช่น เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยและให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่โจทก์ และต่อมาสืบทราบได้ว่า สิ่งของที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยคืนนั้นซุกซ่อนอยู่ที่บ้านหลังหนึ่ง ดังนี้ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ก็สามารถใช้วิธีการค้นเพื่อเอาสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานมามอบให้ แต่ผู้นั้นปฏิเสธว่าสิ่งของนั้นไม่มีอยู่หรือไม่ปฏิบัติตามหมายนั้น โดยขัดขืนคำสั่งของศาลหรือขัดขืนคำสั่งบังคับตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่พนักงานเพื่อให้ส่งสิ่งของก็ตาม ก็สามารถใช้วิธีการค้นเพื่อเอาสิ่งของนั้นมาได้เช่นกัน และประการสำคัญก็คือทำการค้นเพื่อมือจับตัว ผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษตามกฎหมายต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ (ที่ถูกยกเลิกโดย คสช) มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติ สุขการเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่ ไร้อาคารจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

อย่างไรก็ตาม การเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่อันเป็นที่ไร้อาคารของผู้อื่นนั้นจะเข้าไปทำการใดโดย ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองสถานที่นั้นมิได้ เพราะถือว่าเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้จะมีหมายค้นหรือมีเหตุให้ค้นได้ในกรณีเข้าข้อยกเว้นที่อาจจะกระทำได้ตามที่ กฎหมายบัญญัติไว้การค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติให้ความหมายไว้ แต่ถ้าได้ ศึกษาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยละเอียดแล้ว ก็มีความหมายอยู่ในตัวเองใน ความหมายทั่วไปที่ปรากฏในพจนานุกรม “ค้น” หมายความว่า พยายามหาให้พบ โดย วิธีการสืบ, เสาะ, แสวง เป็น ต้น ในทางดารากฎหมาย ได้ให้คำนิยามว่า “การค้น” เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้า พนักงานของรัฐเท่านั้น มีอำนาจดำเนินการ การค้นเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือเพื่อพบสิ่งของที่ สามารถ อาจใช้เป็นพยานเอกสารเป็นของกลาง หรือเป็นพยานวัตถุ หรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล”

ฉะนั้น อาจสรุปได้ว่า “การค้น” ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทั่วไปนั้น หมายถึง “การค้นหาบุคคลและ สิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวนและรวบรวม พยานหลักฐานแห่งคดี

ความหมายของที่ไร้อาคาร

ที่ไร้อาคาร หมายความว่า ที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถาน ดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๑๓) และสาธารณสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไป ได้ ป.อาญา มาตรา ๑ (๓) การพิจารณาว่าสถานที่นั้นเป็นที่สาธารณสถานหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าถ้าสถานที่นั้น ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานที่นั้นก็เป็นที่ไร้อาคาร ไม่ใช่ที่ไร้อาคาร เพราะฉะนั้นที่ไร้อาคาร จึงหมายถึงสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ๆ

การค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การค้นโดยมีหมายค้นของศาล
๒. การค้นโดยไม่มีหมายค้นของศาล

ความหมายของหมายค้น

หมายค้น หมายถึง หนังสือที่ออกโดยศาล สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เข้าทำการตรวจค้นสิ่งผิดกฎหมายในที่
รโหฐาน

การค้นในที่รโหฐานโดยมีหมายค้นของศาล

กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจ มีหมายค้นของศาลให้ทำการตรวจสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งตามที่ระบุไว้ในหมาย
ค้นนั้น เจ้าพนักงานตำรวจ จะต้องทำการตรวจค้นในช่วงเวลากลางวันเท่านั้น ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก หาก
ต้องการค้นในเวลากลางคืน จะต้องเข้าข้อยกเว้น ดังนี้

เมื่อเริ่มลงมือค้นตั้งแต่เวลากลางวัน แล้วยังไม่เสร็จ กฎหมายกำหนดให้จะต่อเนื่องกันไปในเวลากลางคืน
ก็ได้ หากหมายค้นระบุว่าจะต้องค้นให้เสร็จสิ้น ตำรวจจะค้นไปได้จนกว่าจะเสร็จสิ้น โดยเวลาพระอาทิตย์ตกนี้จะต้อง
อาศัยเวลาตามความเป็นจริงในแต่ละวันด้วย

ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้
ความฉุกเฉินอย่างยิ่งดังกล่าวจะหมายถึง หากไม่ตรวจค้นทันที บุคคลจะหลบหนีไปได้ พยานหลักฐานจะสูญหาย
หรือถูกทำลาย เป็นต้น

การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญ จะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากศาล ผู้
ร้ายอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดก็ได้ เช่น เป็นคนจิตไม่ปกติ จิตใจโหดเหี้ยมทารุณ เคยทำร้ายผู้อื่นมาก่อน ชอบเผา
บ้านเรือนคนอื่น เป็นต้น ส่วนผู้ร้ายสำคัญคือผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ เช่นฆ่าคนตาย ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็น
ต้น

เหตุที่จะออกหมายค้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๙ เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้

๑. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา
๒. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมี เหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้
หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด
๓. เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
๔. เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
๕. เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จับหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

วิธีการค้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๔ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ทำการค้นในที่
รโหฐาน สั่งเจ้าของหรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้ยอมให้เข้าไปโดยมิหวงห้าม อีกทั้งให้ความ
สะดวกตามสมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตามหมาย ทั้งนี้ ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมายหรือถ้าค้นได้โดยไม่
ต้องมีหมายก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลดังกล่าวในวรรคต้นมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็น จะ
เปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๒ การค้นในที่รโหฐานนั้น ก่อนลงมือค้นให้เจ้าพนักงานผู้ค้นแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อน และเท่าที่สามารถจะทำได้ให้ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้ค้น หรือถ้าหาบุคคลเช่นกล่าวนั้นไม่ได้ ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

การค้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้ทำต่อหน้าผู้ค้น ถ้าผู้ค้นไม่สามารถหรือไม่ตั้งใจมากำกับจะตั้งผู้แทน หรือให้พยานมากำกับก็ได้ ถ้าผู้แทนหรือพยานไม่มี ให้ค้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือต่อหน้าพยานดังกล่าวในวรรคก่อน

สิ่งของใดที่ยึดได้ต้องให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานดูเพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยอมรับรองก็ให้บันทึกไว้ เวลาการค้น

การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

(๒) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้

(๓) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษ จากศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

การค้นตามหมายค้นพนักงานฝ่ายปกครอง ระดับ ๓ ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป เป็นหัวหน้าการค้น

ในกรณีที่ค้นโดยมีหมาย เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทนซึ่งต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเท่านั้นมีอำนาจเป็นหัวหน้าไปจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๗

การค้นในที่รโหฐาน ค้นได้เฉพาะตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๘ การค้นในที่รโหฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัว คนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย

(๒) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

ค้นโดยมิให้เสียหาย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๙ ในการค้นนั้น เจ้าพนักงานต้องพยายามมิให้มีการเสียหาย และกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้

บุคคลขัดขวางการค้น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๐ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งค้น หรือจะถูกค้น จะขัดขวางถึงกับทำให้การค้นไร้ผล เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานในขณะที่ทำการค้นเท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้ขัดขวางถึงกับทำให้การค้นนั้นไร้ผล ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่า

บุคคลนั้นได้เอาสิ่งของที่ต้องการพบซุกซ่อนในร่างกายเจ้าพนักงานผู้ค้นมี อำนาจค้นตัวผู้นั้นได้ตั้งบัญญัติไว้ตาม มาตรา ๘๕

บันทึกการค้น และบัญชีสิ่งของที่ยึด

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๓ ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นบันทึกรายละเอียดแห่งการ ค้น และ สิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้

บันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟัง แล้วแต่กรณี แล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

เจ้าพนักงานที่ค้นโดยมีหมายส่งบันทึกการค้นและบัญชีของที่ยึดไปยังผู้ออกหมาย กฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๑๐๔ เจ้าพนักงานที่ค้นโดยมีหมาย ต้องรับส่งบันทึก และบัญชีดังกล่าวในมาตราก่อนพร้อม ด้วยสิ่งของที่ยึดมา ถ้าพอจะส่งได้ไปยังผู้ออกหมายหรือเจ้าพนักงานอื่น ตามที่กำหนดไว้ในหมาย

ในกรณีที่ค้นโดยไม่มีหมายโดยเจ้าพนักงานอื่นซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวน ให้ส่งบันทึก บัญชีและสิ่งของไป ยังพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใดซึ่งต้องการสิ่งเหล่านั้น

การค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น

ตามหลักแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจ ไม่มารจะทำการตรวจค้นในที่รโหฐานได้ โดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่ง ศาล แต่ก็มีข้อยกเว้นให้สามารถทำการตรวจค้นได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๒ ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของ ศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติการณ์อื่นใดอันแสดงได้ว่ามี เหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

(๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหนักกำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควร สงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(๔) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำ ความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิด ได้ซ่อน หรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้น จะถูก โยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

(๕) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตาม มาตรา ๗๘ การใช้อำนาจตาม (๔) ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาทะเบียนบ้านที่การตรวจค้นและ บัญชี ทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้น รวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้น ในทันทีที่กระทำได้ และรับรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป

การค้นบุคคล ยานพาหนะ

ห้ามค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การค้นบุคคล ยานพาหนะ ในที่สาธารณะไม่สามารถจะกระทำได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานตำรวจ สามารถทำการตรวจค้นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการก่ออาชญากรรมขึ้น ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครอง เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่ง ได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครอง เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

ดังนั้น การตรวจค้นในที่สาธารณะ ค้นได้ทั้งตัวบุคคล ยานพาหนะ กระเป๋าหรือทรัพย์สินภายในรถ แต่การที่จะไปตรวจค้นบุคคลใดหรือรถยนต์คันใดจะต้องกระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นเท่านั้น บุคคลอื่นไม่มีสิทธิตรวจค้น และจะค้นได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อ จะใช้ในการกระทำความผิด เช่น มีอาวุธปืน มีด ขวาน อุปกรณ์งัดแงะ เป็นต้น หรือบุคคลนั้นมีสิ่งของที่ได้มาโดย การกระทำความผิด เช่น มีทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ลักมาหรือจัดบ้านบุคคลอื่นมา เป็นต้น หรืออีกกรณีหนึ่งบุคคล นั้น มีสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ เป็นต้น

สน.วัดพระยาไกร

ใส่ใจเพื่อความปลอดภัยของประชาชน